

Met schoonvader in de sloep...in Waterland.

Het was eind november 1975 De dagen werden kouder, de nachten waren bitterkoud. Met de eikenhouten kotter van schoonvader op zee gaan vissen was geen verlot op Ibiza. Ooit viste men er in de Ierse wateren mee, later lag ze in Zeebrugge en daarom had ze een “Z” nummer. Nu was haar thuishaven Kallo aan de Westerschelde.

Met een zwijgzame kapitein afspraken maken betekent dat je goed luistert en dat je op tijd komt. Met de vissersboot vertrokken we ’s nachts bij heldere hemel richting de Nederlandse grens op de Westerschelde. In de tijd van toen was er nagenoeg geen controle op het water. Schoonvader was bekend bij alle overheidsdiensten omdat hij kapitein op de sleepvaart was. Hierdoor was er voortdurend contact met rivierpolitie en loodsboten.

Ter hoogte van Bath gingen we voor anker. De loodzware houten sloep werd overboord getakeld. We sprongen in het duister in de boot en roeiden op de immense watervlakte naar een plek waar de kapitein zijn fuiken had liggen. “Jules”, zo heette hij, zei rustig: “Stop even, hier is het.” Hij stak zijn hand in het water en griste de boei met het fuikentouw aan boord. Hoe hij op deze desolate watervlakte zijn fuiken vond is mij tot vandaag nog steeds een raadsel. Met een katrol haalden we de zeven meter lange fuiken boven en lieten de paling gewoon op de bodem van de sloep los. Met een schep vulden we de fuik terug met kleine visjes en zetten hem overboord.

Of ik in het donker angst had op het water? Niet echt, het was een verkenning van het ongekende. Later hoorde ik dat schoonvader niet kon zwemmen. “Maar... ,werd er ter verdediging aangevoerd, als je bij deze temperatuur overboord gaat dan is het gauw met je gedaan.” Klomk wel heel bemoedigend moet ik zeggen.

Na een dik uur roeiden we terug naar ons schip. De paling kiepten we in grote tonnen met zeewater. We sleepten vijftig meter net om blikskes te vangen. Dit zijn aasvisjes voor de paling van ongeveer vijf centimeter lang. Onder water, in de fuik, schitteren ze en lokken de paling.

Jules zag mij niet zo zitten voor zijn schoondochter. Grootvader en grootmoeder daarentegen stelden het geluk van hun kleindochter boven persoonlijke voorkeuren en zij waren wel vriendelijk en spraakzaam.

Ik fikste voor hen de aansluiting van een zware wasmachine en maakte een aftakking in hun elektrisch bord. Iets wat in die tijd eerder primitief was met porseleinen draaipotten en zekeringen waar je dunne elektrische draad voor gebruikte. Stopcontact en stekker en kabel waren netjes uitgevoerd en de oudjes waren tevreden. Het was de start van een jarenlange mooie verstandhouding.

Jules was altijd aan het werk. Ben je wakker dan werk je zei hij, of nog zo’n quote, “Een boot dient om mee te werken en niet voor je vrije tijd.” Wat dat werken aanging daar kon in nog inkomen maar voor de rest paste ik niet echt in zijn plaatje. Iedereen die buiten de grens van het Kallo dorp woonde was van een andere wereld en per definitie onbetrouwbaar.

Elk gesprek was dus voor mij een marteling.

Aan boord aten we paling met een glas bier en dan gingen we slapen. De volgende ochtend voeren we met opkomend tij richting Kallo-haven. Nou ja,

haven? Een zestal stevige meerpalen met een steiger eraan in de monding van een kreek, dat was het.

Een groepje kooplustigen stond al te wachten. Jules vloekte:” Hier ben je nooit gerust, vaar maar eens fors tegen de palen dan springen ze voor hun leven.” Ik deed dat, de boot bonkte tegen de steiger, de vrouwen gilden, en schoonvader had de pret van zijn leven. De palingtonnen gingen aan wal terwijl een vermoeide Jules het gezeur kreeg van: “Voor mij twee kilo en voor mij vijf.” Kort zei hij: “Mannekes dat is voor straks, ik ga slapen. “ We vingden gemiddeld 150 kg. Dit was voldoende om wat winst te maken. De geur van stookolie uit het schip kroop direct in je kleding. En zo kende men je beroep. Bovendien droegen we geen normale kleding. Ik had een stel schapenwollen truien uit de Connemara. Heel grof met de hand geweven, maar heel warm en droeg rubberen laarzen met super dikke kousen. Je houdt het anders niet lang vol in de ijzig striemende wind die je altijd op het water hebt in de winter. Tegen de wind en het tij varen op de Schelde betekende veel water over je heen.

In het seizoen visten we paling of garnaal. De garnaal kookten we in zeewater aan boord in een grote ton. Het gaf een bedrieglijke warmte. Immers de damp die van dit kooksel kwam vroom vast op je jas of kap. Je moest van goeden huize zijn om dit te verdragen.

Later toen zijn vaste matroos ziek werd en overleed deed Jules regelmatig beroep op mij. Ik vond dit avontuurlijk werk wel leuk. Het had iets bijzonders. Je voelde je zo kwetsbaar terwijl je zelf wist dat de natuurelementen met jou deden wat ze wilden.

Op een winterse namiddag keerden we huiswaarts vanuit de Scheldemonding. Het waaide al heel stevig en er stonden hoge golven. Schoonvader zei dat we in de buurt van Paal iets gingen meemaken. Het was dus geen verrassing meer toen we de wind tegen kregen en de motor alle moeite had met het afgaan tij. Toch gleed de boot netjes door de hoge golven die op de boeg kapot spatten en tegen de ramen van de stuurstand ramden. We doken letterlijk naar beneden alsof we van een berg afrenden en het halve schip ging kopje onder. Heel rustig bekeek Jules de situatie en zag hoe het water door de touwgaten van het dek spoelde. Ik hield me stoer maar gerust was ik niet. Voortdurend moest je als een gek aan het roer draaien om op koers te blijven en maar hopen dat je niet dwars kwam te liggen. Net voorbij de bocht van Saeftinghe ging het beter. Ik had niet gezien dat Jules alles aan boord had vastgesjord zodat we onze vangst niet kwijtraakten. Op de steiger van Kallo stond zijn vrouw ons op te wachten samen met enkele getrouwen die met hun verrekijkers het schip hadden zien aankomen. Ze hielpen ons en ons om de meertouwen vast te maken.

Een stevige kerel zei: “Het lijkt of vandaag de zon niet schijnt, maar dit schip kan wel wat hebben.” Het duurde ongeveer een kwartier voor ik terug normaal kon stappen. Ik leek wel dronken. Grootvader zag dat en zei: “Dat is normaal, wennen doe je daar nooit aan. Hebben jullie wat gevangen?”

We lieten de paling en de garnaal nog even aan boord. Het was te gevaarlijk om met zulke wind je vracht te lossen.

In het café, dat eigendom was van de familie, zat Jules met een pint aan de bar. Hij leek als twee druppels water op Paul Newman, maar dan met een door de zon en het zoute water gerimpeld gelaat. Tegen zijn vrouw zei hij: “Geef Sam maar een Koninkskes. “Niemand sprak over het risico dat je op zo een tocht loopt. Het maakte deel uit van een leven dat flirtte met het gevaar dat water noemt.

Een kilo gepelde garnaal koste nauwelijks honderd Frank in 1975. Nu is dat duizend Frank. Onze koning stuurde een auto om vijf kilo gepelde garnaal op te halen in Kallo. Later kocht hij honderd kilo jonge paling om uit te zetten op de vijvers van het paleis.

Toen de houten kotter aan restauratie toe was en er weer eens een nieuwe motor in moest kocht Jules een grotere metalen boot en koos de haven van Doel. Echter de fun was er voor hem een beetje af. In Kallo rolde hij bij wijze van spreken uit zijn bed in zijn schip dat voor de deur lag. Nu moest hij de rit naar Doel doen en daar had hij niet alle mogelijkheden die hij thuis had. De paling werd ook schaars en de diesel werd duurder. Met netten gaan slepen om aasvisjes te vangen werd dus onbetaalbaar. Twintig liter diesel per uur was normaal omdat je al dat gewicht achter je aan trok en dikwijls ook nog eens

tegen de stroming in voer. De laatste stukken dijk waren nu met het Deltaplan opgehoogd. Zo knipte men de band door die pittoreske dorpskroegen hadden met de Schelde. Via het water kwam je er niet meer.

Kruispolderhaven in Zeeuws Vlaanderen aan de Schelde bestond uit een kreek met een kleine kade. Een grote graansilo was vanop het water een herkenningspunt. De buurtkroeg lag letterlijk aan het water. De waardin bestelde altijd verse garnaal om als hapje te serveren bij een Jenever of een pint. Jules liet me aanmeren vlak voor de zaak. Ik droeg een kleine jute zak met tien kilo garnaal. We klauterden over een witgekalkt muurtje van ruim een halve meter hoog voor het café dat dienstdeed als mini dijk ingeval van hoog water. Het café zelf lag nog eens een meter hoger en via een oude stenen trap kwam je binnen. Op de plankenvloer lag wit zand. Geen luxe met de klei die overal op de wegen lag of met de schippers die zeiknat binnenstapten. Ze nam de zak uit mijn hand en troonde ons naar de bar waar ze zonder vragen twee Bolskes vulde en voor onze neus zette. Ik had het nog nooit gedronken maar het moest dan maar. "Hewel Jules uwe zoon is zeker een flinke hulp?" Ik zag Jules slikken, en de waardin zag dit ook. "Of is dat je schoonzoon?" Vroeg ze vrijpostig. Jules schudde zwijgend van ja. Snel gooide de vrouw het over een andere boeg en vroeg of hij deze week nog passeerde.

Ja dat was mogelijk als de garnaal zich liet vangen. Je kon de sigaretten- en pijptabak-rook snijden. Het prikte in je ogen en je kon nauwelijks ademen. Ik vroeg me af hoe al die boeren en schippers overleefden in die lucht. Maar het café ging gewoon door. De bazin vulde enkele koffietassen met garnaal en deponeerde die links en rechts op de bruin gelakte tafels bij de klanten. Het werd even wat stiller want iedereen proefde de beste garnaal van de wereld. Geen zout, geen kruiden en enkel gekookt in zeewater en eventjes gespoeld. Geloof me ik proef dat op dit eigenste moment, met veel heimwee, en herinneringen aan een streek langs de Westerschelde die nu nagenoeg niet meer bestaat. Waar men lachte en verdriet had. Waar men leefde met het water dat kwam en ging, met eb en vloed, al zovele eeuwen. Waar smokkelaars aan de boter geld verdienden, achternagezeten door de vliegende brigades van de douane. En waar vooral de natuur de baas was en iedereen, iedereen groette.

Wij verkopen hier nog steeds paling. Hij is het ganse jaar beschikbaar. De kwaliteit van de paling hangt af van de seizoenen. Soms komt hij van Lough Neagh bij Belfast en soms uit het Veerse Meer of uit het Alkmaardermeer.

Zonder die basiskwaliteit bij aanschaf ben je niets. Honderdvijftig jaar maakte men in de familie paling klaar volgens het recept van tante Elza. Zoiets moet je in ere houden. En dat doen we.

Op de kaart hebben we Paling in het groen en gebakken paling. Volgens tante Elza de beste van de wereld...

Sam

Kruispolderhaven bij laagtij anno 1970. In de zeewering zie je een doorgang met stenen trap. Achterliggend het café. Met de dijkverhoging werd de haven en de vaargeul gedempt. De eerste Lemmerhengst (zeilschip om vis te vangen in de Delta) werd in 1899 gebouwd op een scheepswerf in Kruispolderhaven. Niet zichtbaar op deze foto is de Scheepswerf. Men bouwde er allerlei types stalen schepen voor de beroepsvaart.

Met de kleine bootjes ging men lijnvissen op de Schelde of men liet zich droogvallen op een zandbank. Aan één zijde speelden kinderen aan de andere kant lagen de zeehonden in de zon. De stroming was wel heel gevaarlijk en opletten deed je automatisch. Met het opkomend tij ging de boot weer drijven en voer je terug naar de haven. Op zo een expeditie voer een kleine vloot op zondagnamiddag de Schelde op. Met lange touwen hingen ze aan elkaar vast. Later vielen de motoren van drie sloepjes uit. Een groter motorjacht kwam ter hulp en trok hen terug naar huis. Op de Paardenmarkt in Antwerpen was dit het gesprek van de week, maar ook in Kallohaven...

De Schelde betekende werk, vis en ontspanning.

De palingvangst in Lough Neagh stopt begin November. Op de Westerschelde was dit juist de beste periode om paling te vangen van goede kwaliteit. Wij visten dus vanaf september tot februari.

De paling is nu overal terug van weggeweest nadat er jaren geleden een plan kwam om de populatie op te krikken. Tonnen glasaal werden ingevoerd in Nederland en uitgezet met succes. Mits een strenge regulering is er nu weer volop paling. De palingverkoop in Ulster (Noord Ierland) zorgt voor bijna 30 procent van de inkomsten in het land.